

הנאורים את רובספייר, אלא הם בפזיזותם הביאו את כישלון המהפכה על עצמם. מהפכות הן אלימות, כי גם בתנאים הטובים ביותר הן מסירות את החסמים בפני אלימות.

ראוי לשבח את איכות ההפקה של חיבור זה. התרגום מצוין, והעורכת המדעית שילבה שלל מרכיבים המקילים על הקריאה ומעשירים אותה, ביניהם נספח מושגים ונספח אישים, ושימוש בגופנים שונים להדגשת מונחים ייחודיים ולהנגשתם.

א"ש

מדינה בכל מחיר

סיפור חייו של דוד בן-גוריון

תום שגב

כתב, 2018 | 788 עמ'



קל מאוד, לכאורה, לכתוב ביוגרפיה של דוד בן-גוריון: האיש הרי עמד בחזית של הדרמה ההיסטורית הכבירה של הקמת מדינת ישראל ועיצובה בשנותיה הראשונות, ונוסף על כך כתב את עצמו לדעת: בראש ובראשונה ביומניו שמילא בקפדנות עד סמוך למותו, אך גם באינספור מכתבים, מאמרים, מכתבים ופרוטוקולים. ואכן, ביוגרפיות לא מעטות נכתבו על בן-גוריון, חלקן עוד בחייו.

אך ככל שהשנים עוברות נחשפים מסמכים נוספים, וכפי שהעיד תום שגב בשיחה עם עופר אדרת ("הארץ", 14.2.2018), הוא ניגש אל המלאכה כאילו איש לא כתב ביוגרפיה לפניו. אך לא מדובר רק במסמכים: כל דור בוחן את העבר בעיניים אחרות, ונדמה שהישראלים של היום פתוחים יותר

סיעון זה, בעידן ציני שבו אמונה בכוחם ובהשפעתם של רעיונות ופילוסופים נדמית כנאיבית, כשהמחקר ההיסטורי מבכר כמעט כל הקשר אחר, מרענן למדי ואולי אף מעורר תקווה לדידם של אנשים מסוימים.

הטענה השנייה, המתיימרת להשיב לשאלה שבכותרת ההקדמה, מעיבה על הראשונה, שכן היא מאששת במשהו את הנאיביות של המחבר. לטענתו, הזוועות האלימות של המהפכה, וכישלונה-לימים, היו תוצאת השתלטותם העוינת של גורמים אנטי-פילוסופיים על התהליך שהתחילו אנשי הנאורות. לו רק נותרה השליטה בידיהם, המהפכה הייתה מחוללת בן לילה משטר יציב וצודק, המקיים חירות, שוויון ואחווה לכול. כך נסוג המחבר לטענה אידאולוגית שקופה בעליל, מהסוג שניתן לשמוע למשל מחסידי קומוניזם אדוקים עוד היום: הפרויקט נכשל לא משום שיש פגם בשיטה, אלא כי פשוט לא עשו את זה מספיק נכון, מספיק טהור. המחבר מתאר את ההיסטוריה של איבוד השליטה של הנאורים ועלייתם של הדיקטטורים הרצחניים, אך אינו מעלה את האפשרות שיש קשר בין הדברים.

אך האמת הבסיסית היא זו: הפונקציה העיקרית של מוסדות תרבותיים ומבנים משטריים היא שמירה על יציבות, איזונים וריסון ומניעת זליגה של עודף כוח לידי גורמים מסוכנים. מהפכה, גם המוצדקת ביותר והמובלת בידי האנשים עם הכוונות הטובות ביותר, יוצרת כאוס. וכשיש כאוס, משתחררים לחופשי בעלי הכוונות הגרועות ביותר, ודחיקתם של לוחמי הצדק והמוסר בידי אלה שאינם בוחלים בשום אמצעים היא בלתי נמנעת. לא כוח עליון הביא על

הספר ברצף אחד. אך בזכות כשרון הכתיבה המופלא של שגב וחושיו ההיסטוריים, גם מי שיפתח מדי פעם בעמוד אקראי ימצא את עצמו נשאב אל סיפור מעניין ובעיקר אל אישיות מרתקת, כזו שאינה גדולה מהחיים אלא רואה בחיים את הגדולה.

בריאיון שנזכר למעלה העיר שגב כי העניין הרב בכך-גוריון נובע מהגעגועים אל "מנהיג בעל יושרה" הצפים בעידן נתניהו. קריאה בספר דווקא מערערת את התזה מכול וכול: המנהיג שייסד את מדינת היהודים אינו מתגלה כישר יותר, עקבי יותר או נדיב יותר מראש הממשלה הנוכחי. המדויק ביותר יהיה לומר שההשוואה מופרכת: מדובר באישיות שונה בתכלית, עם חולשות וחזקות אחרות – שפעלה בעידן אחר ובאווירה ציבורית אחרת. קריאה בספר בהחלט מעוררת געגוע אל האיש ההוא ואל העת ההיא, ובכך שגב עושה את מלאכתו נאמנה. געגוע, כמובן, אינו מדיניות.

י"ש

מדברים בשפת התנ"ך

רוביק רוזנטל
כתר, 2018 | 401 עמ'



המבקש ללמוד מתוך הנאה צרופה על העברית שבפיו ושבאוזניו, על העברית המקראית, ובעיקר על היחסים המפתיעים ביניהן, יוכל מעתה לפנות לספרו החדש של רוביק רוזנטל. רימון-ידע אנציקלופדי זה, הכתוב כשיחה קולחת, מצליח להגדיר תופעות מופשטות מתוך שחייה בדוגמאות חיות. הוא אינו

לפגוש את קומתו האנושית של המנהיג המיתולוגי, ומתעניינים הרבה פחות בשאלות שהעסיקו מאוד את ההיסטוריונים בעבר – כמו הפילוגים והמיזוגים של מפלגות הפועלים הארצישראליות או האידיאולוגיה הסוציאליסטית.

הכרך העבה מאוד ששגב הוסיף למדף עושה עבודה נפלאה בהבאת דמותו של בן-גוריון אל הסלון הביתי שלנו, עם אישיותו רבת ההפכים והמורכבת. בן-גוריון של שגב הוא גם אדם החי את ההיסטוריה ואת המיתוס ומוודד בקנה המידה שלהם את מעשיו, החתומים בחותם של משמעת ופיכחון, ובה בשעה הוא ילד המתבונן בפליאה על העולם, הוגה דעות חובבני ועסקן מוכשר, הנתון למצבי רוח וכורך אחר חשבונות אישיים.

בעצם, בן גוריון של שגב הוא שיקוף נקי למדי של בן-גוריון עצמו, והדבר ניכר הן בתוכן הן בלשון. בתוכן, הספר הוא כמובן כולו פרשנות של שגב, הנשען על מקורות מקבילים רבים; אבל הפרשנות הזו נותנת מקום רב לנקודת מבטו של מושא הביוגרפיה, והיא נבנית כך שהקורא חש כמי שמלווה את בן-גוריון ולא שמתבונן עליו מבחוץ. בלשון – שגב מצטט רבות את בן-גוריון (כמו כל ביוגרף המסתמך על יומנים); אך הוא גם בונה את משפטיו שלו תוך שיבוץ ביטויים של בן-גוריון, ואף משתמש בלשונו של מושא הביוגרפיה כמקור לכותרות כל עשרות פרקי המשנה של הספר הארוך. כולן נתונות במירכאות, ויחד הן עצמן פורסות לעיני הקורא, מדעת או שלא מדעת, מעין מפה סמנטית של עולמו של הזקן.

קוראים שלא פינו לעצמם חופשה מרוכזת לא יקראו, מן הסתם, את מאות עמודי